

Englanti, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
<p>T1 Ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä.</p> <p>L2</p>	<p>S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä.</p>	<p>Kielellisen ympäristön hahmottaminen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.</p>
<p>T2 Motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkooletuksia.</p> <p>L1, L2</p>	<p>S1 Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritausta. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.</p>		<p>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>
<p>T3 Ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä.</p> <p>L1, L2</p>	<p>S1 Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen.</p>	<p>Kielellinen päättely</p>	<p>Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa</p> <p>L2, L3</p>	<p>S1 Tutustutaan englanninkielisen aineiston lähteisiin.</p>	<p>Englanninkielisen aineiston löytäminen</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.</p>

Kielenopiskelutaidot			
<p>T5 Tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen.</p> <p>L1, L3</p>	<p>S2 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta.</p>	<p>Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä</p>	<p>Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.</p>
<p>T6 Ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten.</p> <p>L1, L4, L5, L6</p>	<p>S2 Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja opiskella kieltä, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa ja muistiinpainamiskeinoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.</p>	<p>Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen</p>	<p>Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.</p>
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
<p>T7 Ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta.</p> <p>L2, L4, L5, L7</p>	<p>S3 Opetellaan kuuntelemaan, puhumaan ja lukemaan monenlaisista aiheista. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen.</p>	<p>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</p>	<p>Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia ja tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.</p>
<p>T8 Rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja.</p> <p>L4</p>	<p>S3 Havainnoidaan ja harjoitellaan eläytyen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmii ja intonaatiota.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielillisiin ilmaisuihin. Oppilas osaa pyytää toistoa tai hidastusta. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin</p>

			ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 Tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita. L2, L4	S3 Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella erilaisia kielenkäyttötilanteita.	Viestinnän sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita ja tuottaa tekstejä			
T10 Ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita. L4	S3 Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri sekä kiinnostuksen kohteet. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
T11 Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin. L3, L4, L5, L7	S3 Sanastoa ja rakenteita opetellaan lyhyiden tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä. Harjoitellaan yleis- ja kestopreesensia ja tutustutaan imperfektiin.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä

			muissakin kuin harjoitelluissa ilmaisuissa.
--	--	--	---

Englanti, 6. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä. L2	S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä.	Kielellisen ympäristön hahmottaminen.	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 Motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia. L1, L2	S1 Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritausta. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 Ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä. L1, L2	S1 Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen.	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja	S1 Tutustutaan englanninkielisen aineiston lähteisiin.	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa			
L2, L3			
Kielenopiskelutaidot			
T5 Tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen.	S2 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta.	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
L1, L3			
T6 Ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten.	S2 Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja opiskella kieltä, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuisissa ja muistiinpainamiskeinoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.
L1, L4, L5, L6			
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 Ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta.	S3 Opetellaan kuuntelemaan, puhumaan ja lukemaan monenlaisista aiheista. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia ja tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
L2, L4, L5, L7			
T8 Rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen	S3 Havainnoidaan ja harjoitellaan eläytyen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielillisiin

keinoja. L4			ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisia omassa viestinnässään.
T9 Tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita. L2, L4	S3 Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella erilaisia kielenkäyttötilanteita.	Viestinnän sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita ja tuottaa tekstejä			
T10 Ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita. L4	S3 Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri sekä kiinnostuksen kohteet. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisia sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
T11 Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen	S3 Sanastoa ja rakenteita opetellaan lyhyiden tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista

perussääntöihin. L3, L4, L5, L7	Vahvistetaan aikamuotojen hallintaa ja keskitytään erityisesti imperfektin opetteluun. Laajennetaan pronomien, prepositioiden ja lukusanon käyttöä.		sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmaisuissa.
--	---	--	--

Suomen kieli ja kirjallisuus, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
<p>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>Vahvistaa taitoa ottaa toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa. Ohjata oppilasta ymmärtämään kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia. Ohjata monipuoliseen ilmaisuun. L1, L2, L3, L7</p>	<p>Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakaminen. Rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Esitysten suunnittelu ja toteutus.</p>	<p>Toiminta puhe- ja vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>Oppilas osaa vaihdella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon. Oppilas osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p> <p>Sujuvoittaa lukutaitoa ja edistää oman luetun ymmärtämisen arviointia. Vahvistaa tekstin ymmärtämisen strategioiden käyttöä. Ohjata monimuotoisten tekstien tulkitsemista. Ohjata hankkimaan tietoa monipuolisesti eri lähteistä. Innostaa monipuolisen kirjallisuuden lukemiseen. L1, L2, L4, L5</p>	<p>Luetun ymmärtämisen strategioita. Monimuotoisia tekstejä. Kielikuvia, käsitteiden merkityksiä. Ohjaavia ja yksinkertaisia kantaaottavia tekstejä. Verbien aikamuodot. Mediatekstejä.</p>	<p>Tekstin ymmärtäminen ja tulkinta Tiedonhankintataidot</p>	<p>Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstin ymmärtämisen perustrategioita. Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaaottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan eri tekstiympäristöjä ja mediaa. Oppilas osaa hankkia tietoja suunnitel-</p>

			mallisesti sekä omaa riittävän kriittisen medialukutaidon.
<p>Tekstien tuottaminen</p> <p>Innostaa tuottamaan erilaisia tekstejä myös mediaympäristöissä sekä kehittää omien tekstien arvioimista. Hyödyntää rakentavaa palautetta tekstin tuottamisessa. Vahvistaa tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa. Ohjata pohtimaan tekijänoikeuksia L1, L2, L4, L5, L7</p>	<p>Monimuotoisia tekstejä. Prosessikirjoittamista. Oikeinkirjoituksen kertaus. Ohjaavalle ja kantaottavalle tekstille tyypilliset piirteet, tekstien otsikointi, rakenne ja kappalejako. Tekstin elävöittäminen. Kirjoitetun ja puhutun kielen eroja. Päälause, sivulause, pilkku. Lauseen pääjäsenet. Persoonaa- ja aikamuodot. Adverbi. Muistiinpanot ja tiivistelmät. Lähteiden käyttäminen, lähdemerkinnät</p>	<p>Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti käyttää yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä, esim. mielipidekirjoituksen muodossa. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin. Oppilas tuottaa tekstejä vaihteittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Innostaa tarkkailemaan kielen monimuotoisuutta. Laajentaa oppilaiden lukemisharrastusta. Arvostaa monimuotoista kulttuuria. Käyttää media- ja kulttuuritarjontaa monipuolisesti. Tuottaa koulun kulttuuria. L2, L3, L4, L7</p>	<p>Kieli eri tilanteissa. Sanojen ja ilmaisu- tapojen tutkiminen. Suomen kielen erityispiirteitä. Kansanperinne. Mediakasvatus. Omat esitykset.</p>		<p>Oppilas lukee kirjoja ja jakaa luku- kokemuksiin. Oppilas kertoo itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas suorittaa lukudiplomin tai muun laajemman lukutehtävän. Oppilas osallistuu yhteistyöhön kirjaston kanssa. Oppilas hallitsee aikamuodoista preesensin, imperfektin sekä persoonamuodot.</p>

			Oppilas osaa sijamuodoista nominatiivin, partitiivin ja genetiivin.
--	--	--	---

Suomen kieli ja kirjallisuus, 6. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
<p>Vuorovaikutus-tilanteissa toimiminen</p> <p>Vahvistaa taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutus-tilanteissa. Monipuolisen ilmaisun vahvistaminen. L1, L2, L3, L7</p>	<p>Ajatusten ja mielipiteiden perustelu Rakentava palaute Draaman hyödyntäminen teemojen käsittelyssä Erialaisten esitysten suunnittelu ja toteutus</p>	<p>Puheviestintä- ja vuorovaikutus-tilanteissa toimiminen Ilmaisukeinojen käyttö Vuorovaikutustaitojen kehittyminen</p>	<p>Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutus-tilanteissa. Oppilas käyttää kokonaisilmaisun keinoja ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen. Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p> <p>Monimuotoisten tekstien lukeminen ja ymmärtäminen Luoda myönteisiä lukukokemuksia Ohjata tiedonhankintaan ja tiedon luotettavuuden arviointiin L1, L2, L4, L5</p>	<p>Luetun ymmärtämisen strategioita Monimuotoisia tekstejä Kielikuvia, käsitteiden merkityksiä Yksinkertaisten kantaottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä Sanaluokkien kertaus, adverbis</p>	<p>Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta Tekstien erittely ja tulkinta Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys</p>	<p>Oppilas tunnistaa kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen. Oppilas osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä. Oppilas osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden</p>

			luotettavuutta ja merkitä mahdollisten lainaamiensa tekstien lähdeviitteet omassa työssään.
<p>Tekstien tuottaminen</p> <p>Rohkaista monimuotoisten tekstien tuottamiseen ja vahvistaa rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa Ohjata toimimaan verkossa eettisesti yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen L1, L2, L4, L5, L7</p>	<p>Monimuotoisia tekstejä Prosessikirjoittamista Oikeinkirjoituksen kertaus Kantaaottavalle tekstile tyypilliset piirteet Tekstien otsikointi, rakenne ja kappalejako Tekstin elävöittäminen Kirjoitetun ja puhutun kielen erot Päälause, sivulause, pilkku Lauseen pääjäsenet Muistiinpanot ja tiivistelmät Lähdemerkinnät, lähdekritiikki</p>	<p>Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä</p>	<p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa. Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstile tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet sekä ymmärtää lähdeviitteiden merkityksen.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Kielen monimuotoisuuden ymmärtäminen Lukuharrastuksen laajentaminen Vahvistaa oppilaan omaa kulttuurista moninaisuutta</p>	<p>Kieli eri tilanteissa Sanojen ja ilmaisutapojen tutkiminen Suomen kielen erityispiirteitä Kansanperinne Mediakasvatus</p>		<p>Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä. Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan</p>

Innostaa media- ja kulttuuritarjonnan käyttämiseen ja tuottamiseen L2, L3, L4, L7	Omat esitykset Suomen kielen erityispiirteet, vertaaminen muihin kieliin ja kulttuureihin		yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa aikamuodoista perfektin ja pluskvamperfektin sekä sijamuodoista paikallissijat. Oppilas osaa lauseenjäsenistä subjektin, predikaatin ja objektin. Oppilas suorittaa lukudiplomin tai muun laajemman lukutehtävän lukuvuoden aikana.
--	---	--	---

Yhteiskuntaoppi, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja</p>		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

	<p>velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
--	--	--	--

	<p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin</p>	<p>S1 Arkielämä ja omanelämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen</p>		<p>Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>

	<p>toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja</p>		
--	--	--	--

	<p>ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys</p>			
<p>T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja</p>	<p>Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas ymmärtää, mitä ihmisoikeudet ovat ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.</p>

	<p>peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
<p>T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden</p>	<p>Median roolin tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää</p>

	<p>lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa</p>		<p>vaikuttamisen välineenä.</p>
--	--	--	---------------------------------

	<p>harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa.</p> <p>Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja</p>	<p>Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu</p>	<p>Oppilas ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen perheen toimeentulon lähteenä.</p>

	<p>viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työn-tekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työn-tekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin</p>	<p>Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen</p>	<p>Oppilas tietää, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.</p>

	<p>oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen</p>		
--	---	--	--

	oppilaskunta-toimintaan.		
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen:</p>	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas tuntee demokraattisen yhteiskunnan toiminnan periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

	<p>Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa.</p> <p>Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
<p>T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä</p>	<p>Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen</p>	<p>Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönään sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja. Oppilas ymmärtää, että hänen rahankäyttöönään sekä kuluttamiseen liittyviin ratkaisuihinsa liittyy muihin ihmisiin ja ympäristöön ulottuvia vaikutuksia.</p>

	<p>vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen</p>	<p>Mediataidot</p>	<p>Oppilas ymmärtää median merkityksen yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä sen käyttöön liittyviä turvallisuusnäkökulmia.</p>

	<p>vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
--	---	--	--

Yhteiskuntaoppi, 6. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

	<p>työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p>		
--	---	--	--

	<p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä</p>		<p>Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>

	<p>vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun</p>		
--	---	--	--

	<p>arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>		
<p>Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys</p>			
<p>T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä</p>	<p>Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.</p>

	<p>vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun</p>		
--	---	--	--

	<p>arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
<p>T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja</p>	<p>Median roolin tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.</p>

	<p>vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen</p>		
--	---	--	--

	talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.		
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia

<p>tarkoituseriä</p>	<p>lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa,</p>		<p>arvoja, näkökulmia ja tarkoituseriä.</p>
----------------------	--	--	---

	<p>erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden</p>	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.

<p>T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.</p>	<p>Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen</p>	<p>Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönään sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamis- päätöksillään on.</p>
<p>T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla</p>	<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse</p>	<p>Mediataidot</p>	<p>Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.</p>

	<p>vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.</p> <p>Demokraattista päätöksentekoa harjoitellaan koulun arjessa esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ja lisäksi koulun oppilaskunnan edustajat osallistuvat vuosittain Toholammin alakoulujen yhteiseen oppilaskunta-toimintaan.</p>		
--	---	--	--

Liikunta, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	<p>S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.</p> <p>Valitaan tehtäviä, joilla opitaan</p>	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

	<p>harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.</p> <p>Talviliikunnassa painotetaan hiihtoa ja luistelua mahdollisuuksien mukaan.</p>		
<p>T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.</p>	<p>S1</p>	<p>Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa</p>	<p>Oppilas rohkenee yrittää eri liikuntatilanteissa, peleissä ja leikeissä mielestään tarkoituksenmukaista ratkaisua.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä,</p>	<p>S1</p>	<p>Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa</p>	<p>Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>

eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.			
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas pystyy ottamaan käyttöön uusia liikuntavälineitä pohjautuen aiemmin opittuihin motorisiin taitoihin.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan. Hän osaa harjoittaa nopeutta. Hän pystyy käyttämään fyysistä voimaa. Hän kykenee harrastamaan yhtäjaksoista kestävyyttä vaativaa liikkumista.
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas hallitsee yhden uintilajin ydinkohdat. Toinen uintilaji on ainakin hyvin kehittymässä. Oppilas pystyy sukeltamaan hallitusti hetken aikaa hätäntymättä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa toimia vastuullisesti ja muiden oppilaiden turvallisuuden huomioiden.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

	opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.		
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas auttaa ja kannustaa kavereitaan annetun tehtävän mukaisesti.
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3 Psyykinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.	Työskentelytaidot	Oppilas noudattaa hyvin sopimuksia ja tulee tunneille ajoissa ja on asiallisesti varustautunut.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Musiikki, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L3, L6, L7)	S1 Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen.	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmii-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2)	S1 Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmii-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa.	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä. Musiikintaitojen edistyminen.	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikkiin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1, L2)	S1 Luontevaa liikkumista sekä keho- ja soittimien tekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukykyyn kehittäminen. S2 Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.	Musiikkiliikunta. Musiikillisten ilmaisutaitojen kehittyminen	
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata	S3 Opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin	Musiikin kuuntelu.	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

<p>hätä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä</p> <p>(L2)</p>	<p>tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella.</p> <p>S4 Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti mm. eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia.</p>		
<p>T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen</p> <p>(11, L2, L5, L6)</p>	<p>S1 Ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn kehittäminen.</p> <p>S4 Oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset.</p>	<p>Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin.</p>	<p>Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>			
<p>T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta</p> <p>(L2)</p>	<p>S3 Yhteydet muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä musiikin merkitys elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.</p> <p>S4 Oppilaiden omat kulttuurit, kulttuuriperinnön vaaliminen ja kulttuurisen ymmärryksen avartaminen.</p>	<p>Musiikin merkitysten havainnointi.</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä</p>	<p>S2 Hahmottamiskykyä kehitetään musiikin peruskäsitteiden (ääni, taso, kesto ja voima) lisäksi musiikkikäsitteiden (rytmi, melodia, harmonia,</p>	<p>Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen.</p>	<p>Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.</p>

(L4)	muoto, sointiväri ja dynamiikka) osalta. S2 Käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia.		
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)	S3 Oppilaiden kokemukset ja havainnot musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä. S3 Musiikin merkitysten pohtiminen elämän eri tilanteissa.	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö.	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. (L1)	S1-S4 Musisoivan ryhmän jäsenenä toimiminen. Laulamisen, soittamisen ja musiikkiliikunnan harjoittelu.	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot.	

Musiikki, 6. luokka

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L3, L6, L7)	S1 Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen.	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen

<p>T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmii-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä</p> <p>(L2)</p>	<p>S1 Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmii-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa.</p>	<p>Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä.</p> <p>Musisoittotaitojen edistyminen.</p>	<p>Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.</p>
<p>T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen</p> <p>(L1, L2)</p>	<p>S1 Luontevaa liikkumista sekä keho-soittimien tekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn kehittäminen.</p> <p>S2 Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmailullisiin keinoihin.</p>	<p>Musiikkiliikunta.</p> <p>Musiikillisten ilmaisutaitojen kehittyminen</p>	
<p>T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä</p> <p>(L2)</p>	<p>S3 Opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella.</p> <p>S4 Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti mm. eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia.</p>	<p>Musiikin kuuntelu.</p>	<p>Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.</p>

<p>T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen</p> <p>(L1, L2, L5, L6)</p>	<p>S1 Ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn kehittäminen.</p> <p>S4 Oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset.</p>	<p>Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin.</p>	<p>Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>			
<p>T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta</p> <p>(L2)</p>	<p>S3 Yhteydet muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä musiikin merkitys elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.</p> <p>S4 Oppilaiden omat kulttuurit, kulttuuriperinnön vaaliminen ja kulttuurisen ymmärryksen avartaminen.</p>	<p>Musiikin merkitysten havainnointi.</p>	<p>Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.</p>
<p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä</p> <p>(L4)</p>	<p>S2 Hahmottamiskykyä kehitetään musiikin peruskäsitteiden (ääni, taso, kesto ja voima) lisäksi musiikkikäsitteiden (rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka) osalta.</p> <p>S2 Käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia.</p>	<p>Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen.</p>	<p>Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.</p>

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)	S3 Oppilaiden kokemukset ja havainnot musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä. S3 Musiikin merkitysten pohtiminen elämän eri tilanteissa.	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö.	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. (L1)	S1-S4 Musisoivan ryhmän jäsenenä toimiminen. Laulamisen, soittamisen ja musiikkiliikunnan harjoittelu.	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot.	

Matematiikka, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arviointikohteet	Hyvä osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
Pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta. L1, L3, L5	S1 Ajattelun taidot: Syvennetään oppilaan taitoja vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.		Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia. (Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen.)

	<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>S3 Algebra</p> <p>S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita.</p> <p>Tietojenkäsittely ja tilastot</p>		
<p>Ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä.</p> <p>L1, L4</p>	<p>S1 Ajattelun taidot: Syvennetään oppilaan taitoja vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.</p> <p>Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>Algebra</p> <p>Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tietojenkäsittely ja tilastot</p>	<p>Opittujen asioiden yhteydet</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä.</p>
<p>Ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.</p> <p>L1, L3, L4, L5</p>	<p>Ajattelun taidot</p> <p>Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>Algebra</p> <p>Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tietojenkäsittely ja tilastot</p>	<p>Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot</p>	<p>Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.</p>

<p>Kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä L1, L2, L4, L5</p>	<p>Ajattelun taidot</p> <p>Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>Algebra</p> <p>Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tietojenkäsittely ja tilastot</p>	<p>Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen</p>	<p>Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.</p>
<p>Ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä sekä L1, L4, L5</p>	<p>Ajattelun taidot</p> <p>Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>Algebra</p> <p>Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tietojenkäsittely ja tilastot</p>	<p>Ongelmaratkaisutaidot</p>	<p>Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.</p>
<p>Ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä sekä L1, L3</p>	<p>Ajattelun taidot</p> <p>Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>Algebra</p> <p>Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tietojenkäsittely ja tilastot</p>	<p>Taito arvioida ratkaisua</p>	<p>Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.</p>
<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>			
<p>Ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä sekä L1, L4</p>	<p>Ajattelun taidot</p> <p>Luvut ja laskutoimitukset</p> <p>Algebra</p> <p>Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tietojenkäsittely ja</p>	<p>Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö</p>	<p>Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä. Oppilas on edistynyt käsitteiden ja merkintöjen käytössä.</p>

	tilastot		
Tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä sekä L1, L4	<p>Luvut ja laskutoimitukset: Varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.</p> <p>Perehdytään desimaalilukuihin kymmenjärjestelmässä. Tutustutaan prosenttien käsitteeseen hyödyntämällä murto-, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.</p>	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas osaa kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
Tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin sekä L1, L4	<p>Luvut ja laskutoimitukset:</p> <p>Syvennetään negatiivisen luvun käsitettä ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Varmennetaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa.</p>	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja ymmärtää negatiiviset kokonaisluvut.
Opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia sekä L1, L3, L6	<p>Luvut ja laskutoimitukset:</p> <p>Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Vahvistetaan kertolaskualgoritmin osaamista. Opiskellaan jakolaskua sekä</p>	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

	<p>sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p> <p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.</p> <p>Harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaali- ja murtoluvuilla eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäytytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murto-, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.</p>		
<p>Ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometriisiin käsitteisiin</p>	<p>Geometria ja mittaaminen:</p> <p>Tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja</p>	<p>Geometrian käsitteet ja geometrinen ominaisuuksien havainnointi</p>	<p>Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.</p>

<p>sekä L4, L5</p>	<p>muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin erilaisiin kulmiin ja ympyrään.</p> <p>Tarkastellaan symmetriaa suoran ja pisteen suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä.</p> <p>Vahvistetaan mittakaavan käsitettä käyttämällä sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.</p>		
<p>Ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä sekä L1, L3, L6</p>	<p>Geometria ja mittaaminen:</p> <p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan kuvioiden pinta-aloja, piirejä ja tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Pehdytään yksikönmuunnoksiin yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.</p>	<p>Mittaaminen</p>	<p>Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea piirejä ja pinta-aloja. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.</p>
<p>Ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia</p>	<p>Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys:</p> <p>Tallennetaan ja</p>	<p>Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja niiden tulkinta</p>	<p>Oppilas osaa laatia taulukon yksinkertaisesta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja</p>

<p>tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä sekä L4, L5</p>	<p>esitetään tietoa oppilaiden keräämistä ja annetuista aineistoista taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.</p> <p>Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.</p>		<p>diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.</p>
<p>Innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä sekä L1, L4, L5, L6</p>	<p>Ajattelun taidot:</p> <p>Laajennetaan oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.</p>	<p>Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä</p>	<p>Oppilas osaa ohjelmoinnin perusteita.</p>

Matematiikka, 6. luokka

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arviointikohteet	Hyvän osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
Pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta sekä L1, L3, L5	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä sekä L1, L4	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
Ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta sekä L1, L3, L4, L5	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
Kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.

hyödyntäen sekä L1, L2, L4, L5	Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot		
Ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä sekä L1, L4, L5	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
Ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä sekä L1, L3	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
Ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä sekä L1, L4	Ajattelun taidot Luvut ja laskutoimitukset Algebra Geometria ja mittaaminen Tietojenkäsittely ja tilastot	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

<p>Tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä sekä L1, L4</p>	<p>Luvut ja laskutoimitukset:</p> <p>Varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.</p> <p>Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja prosenttien käsitteeseen. Syvennetään prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä. Hyödynnetään murto-, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.</p>	<p>Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen</p>	<p>Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.</p>
<p>Tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin sekä L1, L4</p>	<p>Luvut ja laskutoimitukset:</p> <p>Syvennetään negatiivisen luvun käsitettä ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Varmennetaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa.</p>	<p>Lukukäsite</p>	<p>Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.</p>
<p>Opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten</p>	<p>Luvut ja laskutoimitukset:</p> <p>Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmistetaan kertolaskualgoritmin</p>	<p>Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen</p>	<p>Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.</p>

<p>ominaisuuksia sekä L1, L3, L6</p>	<p>osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p> <p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.</p> <p>Harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaali- ja murtoluvuilla eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murto-, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.</p>		
<p>Ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden</p>	<p>Geometria ja mittaaminen: Tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita.</p>	<p>Geometrian käsitteet ja geometrinen ominaisuuksien</p>	<p>Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa</p>

<p>ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin sekä L4, L5</p>	<p>Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin.</p> <p>Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.</p> <p>Syvennetään mittakaavan käsitettä ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.</p>	<p>havainnointi</p>	<p>käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.</p>
<p>Ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä sekä L1, L3, L6</p>	<p>Geometria ja mittaaminen:</p> <p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Pehdytään yksikönmuunnoksiin</p>	<p>Mittaaminen</p>	<p>Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksiköiden muunnokset.</p>

	yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.		
Ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä sekä L4, L5	<p>Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys:</p> <p>Tallennetaan ja esitetään tietoa oppilaiden keräämistä ja annetuista aineistoista taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.</p> <p>Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.</p>	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
Innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä sekä L1, L4, L5, L6	<p>Ajattelun taidot:</p> <p>Laajennetaan oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.</p>	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä

Kuvataide, 5. luokka

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
<p>VISUAALINEN HAVAITSEMINEN JA AJATTELU</p> <p>L1, L2, L3 ja L4</p>	<p>OMAT KUVA- KULTTUURIT</p> <p>Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.</p>	<p>Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen.</p> <p>Havaintojen sekä ajatusten kuvallinen ilmaisu ja sanallistaminen.</p> <p>Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaisu.</p>	<p>Oppilas</p> <p>- tekee monipuolisia havaintoja ja kuvia ympäristöstään</p> <p>- osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan sekä perustella ajatuksiaan sanallisesti</p> <p>- osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien lisäksi muita tiedon tuottamisen tapoja</p>
<p>KUVALLINEN TUOTTAMINEN</p> <p>L1, L4, L5, L3 ja L7</p>	<p>YMPÄRISTÖN KUVA- KULTTUURIT</p> <p>Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta.</p>	<p>Kuvataiteen ilmaisu-keinojen käyttäminen.</p> <p>Materiaalien kokeileminen.</p> <p>Erialaisten tekniikoiden harjoittelu.</p> <p>Pitkäjänteisen työskentelyn harjoittelu.</p> <p>Itsearviointitaitojen kehittyminen harjoittelemisen.</p>	<p>Oppilas</p> <p>- käyttää ja osaa alustavasti soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessa</p> <p>- työskentelee pääasiassa pitkäjänteisesti</p> <p>- suunnittelee työskentelyään, asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä osaa arvioida tavoitteiden</p>

	<p>Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.</p>		<p>saavuttamista</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipidettään - osaa hyödyntää oppimaansa itsenäisesti.
<p>VISUAALISEN KULTTUURIN TULKINTA</p> <p>L1, L2, L4 ja L7</p>	<p>TAITEEN MAAILMAT</p> <p>Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.</p>	<p>Kuvataiteen ilmaisu-keinojen käyttäminen.</p> <p>Eri kuvakulttuurien tunnistaminen.</p> <p>Omista ja muiden kuvista keskusteleminen.</p> <p>Kuvakulttuuristen arvojen tunnistaminen ja niistä keskusteleminen.</p>	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa tarkastellessaan kuvia sekä taidetta ottaa alustavasti huomioon historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutuksen (konteksti) - harjoittelee tulkitsemaan kuvia ja taidetta teoksen, tekijän sekä katsojan näkökulmasta - pohtii todellisuuden ja fiktion suhdetta tarkastellessaan kuvia - ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti - hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tehdessään omia kuvia

<p>ESTEETTINEN, EKOLOGINEN JA EETTINEN ARVOTTAMINEN</p> <p>L1 ja L7</p>		<p>Kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttäminen.</p> <p>Esteettisten ja eettisten arvojen huomioiminen.</p>	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> - ottaa huomioon esteettiset ja eettiset arvot työskentelyssään - tunnistaa taiteessa, ympäristössä sekä muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja - huomioi kuvailmaisussaan kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia - huolehtii käyttämistään työvälineistä sekä työympäristöstään
---	--	--	--

Kuvataide, 6. luokka

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	HYVÄ osaaminen
<p>VISUAALINEN HAVAITSEMINEN JA AJATTELU</p> <p>L1, L2, L3 ja L4</p>	<p>OMAT KUVA-KULTTUURIT</p> <p>Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä,</p>	<p>Kuvakulttuurien havainnoiminen.</p> <p>Havaintojen sekä ajatusten kuvallinen ilmaisu ja sanallistaminen.</p>	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä. - osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti - osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

<p>KUVALLINEN TUOTTAMINEN</p> <p>L1, L4, L5, L3 ja L7</p>	<p>ympäristöissä ja yhteyksissä.</p> <p>YMPÄRISTÖN KUVA-KULTTUURIT</p> <p>Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan</p>	<p>Kuvataiteen ilmauskeinojen käyttäminen.</p> <p>Materiaalien kokeileminen.</p> <p>Erialaisten tekniikoiden harjoittelu.</p> <p>Pitkäjänteisen työskentelyn harjoittelu.</p> <p>Itsearviointitaitojen kehittyminen harjoittelemalla.</p>	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan - osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä - osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
<p>VISUAALISEN KULTTUURIN TULKINTA</p> <p>L1, L2, L4 ja L7</p>	<p>monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.</p> <p>TAITEEN MAAILMAT</p> <p>Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin,</p>	<p>Kuvataiteen ilmauskeinojen käyttäminen.</p> <p>Eri kuvakulttuurien tunnistaminen.</p> <p>Omista ja muiden kuvista keskusteleminen.</p> <p>Kuvakulttuuristen arvojen tunnistaminen ja niistä keskusteleminen.</p>	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan - osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa - osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia

taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

**ESTEETTINEN,
EKOLOGINEN JA
EETTINEN
ARVOTTAMINEN**

L1 ja L7

Kuvataiteen
ilmaisukeinojen
käyttäminen.

Esteettisten ja eettisten
arvojen huomioiminen.

Oppilas

- osaa ilmaista
näkömystään taiteessa,
ympäristössä ja muussa
visuaalisessa kulttuurissa
ilmenevistä arvoista

- ottaa kuvailmaisussaan
huomioon kulttuurisen
moninaisuuden ja
kestävään kehitykseen
liittyviä näkökulmia

- huolehtii käyttämistään
työvälineistä sekä
työympäristöstään

Historia, 5. lk

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena. (L1-L7)	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.		
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (L1,L2,L4-L7)		Historian tietolähteiden tunnistaminen.	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1,L2,L4-L7)		Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen.	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2,L4,L7)		Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa.	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (L1-L7)			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (L1,L2,L4,L5,L7)	S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.	Historian tietolähteiden tunnistaminen.	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1,L2,L4-L7)		Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen.	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (L1-L3)		Kronologian ymmärrys.	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämisuodot.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia		S3 Keskiaika: Perehdytään	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen

syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2,L4,L7)	keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.	historiassa.	historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (L1,L2,L4,L7)		Jatkuvuuden tunnistaminen.	
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (L1,L2,L4)		Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen.	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (L1-L7)		Tulkintojen selittäminen.	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (L2-L4,L6,L7)		Ihmisen toiminnan selittäminen.	

Historia, 6. lk

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1,L2,L4-L7)	S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen.	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (L1-L3)		Kronologian ymmärrys.	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis muodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (L2-L4,L6,L7)		Historiallinen empatia.	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän

			toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2,L4,L7)	S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa.	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (L1,L2,L4,L7)		Jatkuvuuden tunnistaminen.	
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (L1,L2,L4)		Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen.	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (L1-L7)		Tulkintojen selittäminen.	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (L2-L4,L6,L7)		Ihmisen toiminnan selittäminen.	

Käsityö, 5.lk.

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään ja kokeilevaan käsityöhön. L1, L2	S1 Ideointi Ideoidaan erilaisten suunnittelulähtökohtien pohjalta oppilaan kokemusmaailman ja taitojen mukaisesti hyödyntäen muiden oppiaineiden sisältöjä. S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma. S3 Kokeilu Tutustutaan monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön sekä työstetään		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

	<p>suunnitelmaa kokeilujen pohjalta.</p> <p>S4 Tekeminen Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia</p> <p>S5 Soveltaminen Sovelletaan aiemmilla luokilla opittuja taitoja.</p> <p>S6 Dokumentointi ja arviointi Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia.</p>		
<p>T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi. L1, L5</p>	<p>S1 Ideointi Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi.</p> <p>S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti.</p> <p>S3 Kokeilu Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja,</p>	<p>Oman työn suunnittelu, valmistus ja prosessin dokumentointi.</p>	<p>Oppilas osaa suunnitella työn annetusta aiheesta ja toteuttaa sen avustettuna. Oppilas osaa tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.</p>

	<p>lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja.</p> <p>S4 Tekeminen Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita.</p> <p>S5 Soveltaminen Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p> <p>S6 Dokumentointi ja arviointi Käytetään tieto- ja viestintätekniikkaa osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia.</p>		
<p>T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin. L2, L4, L5</p>	<p>S1 Ideointi Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi.</p> <p>S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa.</p> <p>S3 Kokeilu Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä</p>	<p>Tuotteen valmistaminen</p>	<p>Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen ohjatusti, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.</p>

	<p>tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä.</p> <p>S4 Tekeminen Valmistetaan tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.</p>		
<p>T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti. L4, L6</p>	<p>S3 Kokeilu Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio.</p> <p>S5 Soveltaminen Työskennellessä tutustutaan alan peruskäsitteistöön, turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin.</p>	<p>Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen.</p>	<p>Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita</p> <p>Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.</p>
<p>T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti,</p>	<p>S1 Ideointi S2 Suunnittelu Laaditaan omalle työskentelylle</p>	<p>Työskentelytaidot</p>	<p>Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti.</p> <p>Oppilas ymmärtää</p>

<p>huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä. L3, L6</p>	<p>suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia työskentelytekniikoita. S3 Kokeilu Tutkitaan käsityön tekemisessä tarvittavien yksinkertaisten koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. S4 Tekeminen Valmistetaan tuotteita ja teoksia oman suunnitelman ohjaamana. S5 Soveltaminen Työskennellessä tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p>		<p>yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p>
<p>T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa L5</p>	<p>S1 Ideointi S2 Suunnittelu Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja. S6 Dokumentointi ja arviointi Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia mahdollisuuksien mukaan.</p>		<p>Oppilas osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.</p>
<p>T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.</p>	<p>Oman ja muiden työn arvioiminen, vertaispalautteen antaminen.</p>	<p>Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.</p>

kokonaisen käsityön prosessia. L1, L4, L7	Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.		
T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti. L1, L3, L7	S1 Ideointi Suunnittelussa havainnoidaan ja tutkitaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita. Tarkastellaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä. S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S5 Soveltaminen Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas pohtii, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

Käsityö, 6.lk.

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään ja kokeilevaan käsityöhön. L1, L2	S1 Ideointi Ideoidaan erilaisten suunnittelulähtökohtien pohjalta oppilaan kokemusmaailman ja taitojen mukaisesti hyödyntäen muiden oppiaineiden sisältöjä. S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma. S3 Kokeilu Tutustutaan monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön sekä työstetään suunnitelmaa		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

	<p>kokeilujen pohjalta.</p> <p>S4 Tekeminen Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia</p> <p>S5 Soveltaminen S6 Dokumentointi ja arviointi Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia.</p>		
<p>T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi. L1, L5</p>	<p>S1 Ideointi Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi.</p> <p>S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti.</p> <p>S3 Kokeilu Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja.</p> <p>S4 Tekeminen Valmistetaan erilaisia</p>	<p>Oman työn suunnittelu, valmistus ja prosessin dokumentointi.</p>	<p>Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.</p>

	<p>yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita.</p> <p>S5 Soveltaminen Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p> <p>S6 Dokumentointi ja arviointi Käytetään tieto- ja viestintätekniikkaa osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia.</p>		
<p>T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin. L2, L4, L5</p>	<p>S1 Ideointi Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi.</p> <p>S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa.</p> <p>S3 Kokeilu Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita.</p>	<p>Tuotteen valmistaminen</p>	<p>Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.</p>

	<p>Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä.</p> <p>S4 Tekeminen Valmistetaan tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.</p>		
<p>T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti. L4, L6</p>	<p>S3 Kokeilu Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio.</p> <p>S5 Soveltaminen Työskennellessä tutustutaan alan peruskäsitteistöön, turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin.</p>	<p>Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen.</p>	<p>Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita</p> <p>Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.</p>
<p>T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja</p>	<p>S1 Ideointi S2 Suunnittelu Laaditaan omalle työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia</p>	<p>Työskentelytaidot</p>	<p>Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita.</p>

<p>käyttämään työhön sopivaa välineistöä. L3, L6</p>	<p>työskentelytekniikoita. S3 Kokeilu Tutkitaan käsityön tekemisessä tarvittavien yksinkertaisten koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. S4 Tekeminen Valmistetaan tuotteita ja teoksia oman suunnitelman ohjaamana. S5 Soveltaminen Työskennellessä tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p>		<p>Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p>
<p>T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa L5</p>	<p>S1 Ideointi S2 Suunnittelu Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja. S6 Dokumentointi ja arviointi Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia mahdollisuuksien mukaan.</p>		<p>Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.</p>
<p>T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia. L1, L4, L7</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.</p>	<p>Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen.</p>	<p>Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.</p>

<p>T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti.</p> <p>L1, L3, L7</p>	<p>S1 Ideointi Suunnittelussa havainnoidaan ja tutkitaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita. Tarkastellaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.</p> <p>S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S5 Soveltaminen Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p>	<p>Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.</p>
---	--	---	--

Uskonto, 5. lk

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
<p>Ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin. Oppilas tutustuu Toholammin seurakuntaan: henkilökuntaan, kirkkorakennukseen ja muihin toimitiloihin.</p> <p>T2</p>	<p>Suhde omaan uskontoon. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia.</p> <p>S1</p>	<p>Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen. Uskonnon monilukutaito.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa esimerkin avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista ja kuvata niiden merkitystä.</p>
<p>Ohjaa oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.</p> <p>T4</p>	<p>Suhde omaan uskontoon. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia.</p> <p>S1</p>	<p>Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen. Uskonnon monilukutaito. Uskonnon kielen ja symbolien analysointi.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa esimerkin avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista ja kuvata niiden merkitystä Oppilas osaa hakea tietoa</p>

	Uskontojen maailma. S2 Hyvä elämä. S3		useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
Opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan.	Suhde omaan uskontoon. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. S1 Uskontojen maailma. S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto.	Oppilas osaa kertoa esimerkin avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista ja kuvata niiden merkitystä.
Kannustaa oppilasta kunnioittamaan toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.	Suhde omaan uskontoon. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. S1 Uskontojen maailma. S2 Hyvä elämä. S3	Uskonnon monilukutaito.	Oppilas tietää miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

Ympäristöoppi, 5. lk

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen.	Minä ihmisenä. S1 Arjen tilanteissa ja yhteisössä toimiminen S2. Löytöretkelle monipuoliseen maailmaan. S3. Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5.	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä

	Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.		
Ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamista.	Minä ihmisenä. S1 Arjen tilanteissa ja yhteisössä toimiminen S2. Löytöretkelle monipuoliseen maailmaan. S3. Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen.	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksilla ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
Tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle.	Minä ihmisenä. S1 Arjen tilanteissa ja yhteisössä toimiminen S2. Löytöretkelle monipuoliseen maailmaan. S3. Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot.	Oppilas osaa kuvata esimerkein kestävän tulevaisuuden rakentamista. Oppilas osaa toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimuksen ja muun toiminnan lähtökohtana	Minä ihmisenä. S1 Arjen tilanteissa ja yhteisössä toimiminen S2. Löytöretkelle monipuoliseen maailmaan. S3. Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5.	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimuksen ja muun toiminnan lähtökohdaksi.

	Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.		
Ohjata oppilasta suunnittelemaan pieniä tutkimuksia.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Tutkimuksen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset.	Oppilas osaa suunnitella ja dokumentoida pieniä tutkimuksia yksin tai ryhmässä.
Ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologian sovellutusten käyttöä.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö ongelmanratkaisussa.	Oppilas osaa kuvata jotakin arjen teknologisten sovellutusten toimintaperiaatteita.
Kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia toiminnassaan ja lähiympäristössään.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot.	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkein.

Ohjata oppilasta tutkimaan, liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen.	Oppilas osaa toimia ja liikkua luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.
Ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Biologia tiedonalana: luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys.	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisempiä kasvilajeja ja elinympäristöjä. Oppilas osaa kuvata pääpiirtein ihmisen rakenteen, elintoiminnot ja kehityksen.
Ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä	Ympäristön tutkiminen. S4. Löytöretkelle monipuoliseen maailmaan. S3.	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, kartta ja muut geomediataidot.	Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomediataitoja tiedonhaussa.

harjaannuttamaan kartankäyttöä sekä muita geometriataitoja.	Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentamine		
Ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentamine	Fysiikan tiedonala.	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa.
Ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita.	Minä ihmisenä. S1	Terveystiedon tiedonala.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja osaa antaa esimerkkejä siitä miten terveyttä voidaan arjessa edistää.
Ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia.	Ympäristön tutkiminen. S4. Luonnon rakenteet periaatteet ja kiertokulut. S5. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen.	Kemian tiedonala: kemiallisten ilmiöiden tutkiminen kuvaaminen ja selittäminen.	Oppilas osaa havainnoida, kuvata ja selittää tuttuja kemiallisia ilmiöitä.